

Adviescommissie onder de Omgevingswet

Voorstel

1. Een aantal mogelijke invullingen van de adviescommissie door de Regiegroep te laten onderzoeken.
2. Vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet de benodigde instellingsbesluiten te nemen, de taken van de commissie(s) vast te leggen, en de leden van de commissies (opnieuw) te benoemen.

1. Aanleiding

Op grond van artikel 17.9 Omgevingswet (Ow) moeten gemeenten per datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet een gemeentelijke adviescommissie instellen. Taken en bevoegdheden van de huidige welstandscommissie en monumentencommissie vervallen vanaf dan van rechtswege. De wettelijke taak van de gemeentelijke adviescommissie is adviseren over vergunningsaanvragen met betrekking tot rijksmonumenten. Een bredere ruimtelijke kwaliteitsadvisering mag ook, maar dat kunnen we ook anders organiseren. Hierin moeten wij keuzen maken.

In deze notitie zetten wij de bestaande en nieuwe regeling naast elkaar, vatten wij samen welke acties concreet nodig zijn en sluiten wij af met een globaal advies, dat per gemeente vertaald kan worden naar de lokale situatie.

2. Wat verandert er?

2.1 Bestaande situatie welstand

Op grond van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) toetsen we elke vergunningaanvraag van een bouwwerk aan redelijke eisen van welstand. De gemeenteraad heeft de criteria waaraan getoetst moet worden op grond van de Woningwet vastgelegd in de welstandsnota. Toetsing vindt plaats door een onafhankelijke commissie¹ of indien de gemeentelijke bouwverordening dat bepaalt door een onafhankelijke Stadsbouwmeester². Zij adviseren het college van burgemeester en wethouders over de vraag of het uiterlijk of de plaatsing van een bouwwerk voldoet aan de redelijke eisen van welstand. Het blijft een advies, uiteindelijk bepaalt het bevoegd gezag of de omgevingsvergunning moet worden verleend.

2.2 Welstand na inwerkingtreden Omgevingswet

De Omgevingswet zet in op een goede Omgevingskwaliteit. Het begrip welstand verdwijnt. Het Rijk stelt hierbij vanuit nationaal belang regels over natuur, cultureel- en werelderfgoed. Lokaal kan de gemeenteraad in het Omgevingsplan regels stellen over bijvoorbeeld architectonische of stedenbouwkundige kwaliteit. Als de gemeenteraad dit doet dan moet zij hiernaast ook beleidsregels vaststellen met criteria waaraan getoetst moet worden.

¹ Deze commissie heeft bij verschillende gemeenten verschillende benamingen, bijvoorbeeld welstandscommissie of commissie ruimtelijke kwaliteit. De meeste gemeenten hebben deze taken uitbesteed aan het Gelders Genootschap.

² Binnen Rivierengebied heeft de gemeente Tiel een Stadsbouwmeester aangewezen.

Alles dat nu in de welstandsnota staat moet vertaald worden naar Omgevingsplanregels om een gelijk beschermingsniveau te houden. Op grond van het overgangsrecht zijn bepalingen uit de welstandsnota en beleid dat in aanvulling hierop is vastgesteld opgenomen in het Omgevingsplan van rechtswege. Dit geldt ook voor de excessenregeling. Vóór 2029 dienen de regels opgenomen te zijn in het Omgevingsplan zelf. De Omgevingsvisie vormt hiervoor het kader.

Voor een goede en zorgvuldige besluitvorming gaat de wetgever uit van publieke kwaliteitsadvisering. Onafhankelijk en deskundig. Advies over het uiterlijk van bouwwerken, over lokaal cultureel erfgoed, over ruimtelijke kwaliteit of over omgevingskwaliteit kan gevraagd worden aan de nieuwe gemeentelijke adviescommissie, maar dat hoeft niet. De gemeenteraad kan ook een andere adviseur aanwijzen: zoals een lokale of regionale bouwmeester, een adviseur omgevingskwaliteit of een gebiedsgericht kwaliteitsteam³. Hoe deze advisering vorm krijgt is een zaak van de gemeente zelf.

2.3 Bestaande situatie monumenten en erfgoed

Op grond van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) is het verboden zonder vergunning rijksmonumenten te slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen of het te herstellen, gebruiken of laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht. In een gemeentelijke monumenten- of erfgoedverordening kan de gemeenteraad ook wijzigingen aan gemeentelijke monumenten vergunningplichtig maken.

De gemeenteraad wijst in de huidige situatie een onafhankelijke monumentencommissie aan⁴. De wettelijke taak van de Monumentencommissie is het adviseren over aanvragen van een monumentenvergunning. In de praktijk is de taak van een Monumentencommissie vaak breder. Dan adviseert zij de gemeente ook over het gemeentelijke monumentenbeleid of over de selectie en aanwijzing van gemeentelijke monumenten.

2.4 Situatie Monumenten en erfgoed na inwerkingtreden Omgevingswet

Inhoudelijk zijn de regels voor de rijksmonumentenactiviteit onder de Omgevingswet niet wezenlijk anders dan de huidige regels voor rijksmonumenten. In het Omgevingsplan kan de gemeenteraad straks wel maatwerkregels opnemen voor bijvoorbeeld vergunningvrije in pandige wijzigingen van niet monumentale delen. Hiernaast is de zorgplicht voor rijksmonumenten geïntroduceerd. Deze verplicht initiatiefnemers om maatregelen te nemen om het beschadigen of vernielen van rijksmonumenten te voorkomen. Dit kan ook initiatieven nabij een rijksmonument betreffen.

Voor het Omgevingsplan geldt de algemene instructieregel dat er rekening moet worden gehouden met cultureel erfgoed. Dit betekent dat iedere gemeente een analyse moet maken van haar cultureel erfgoed en een uitwerking daarvan moet opnemen in het omgevingsplan om daar vervolgens een toereikend beschermingsregime op in te stellen. Hetgeen nu in de gemeentelijk erfgoedverordening staat moet vertaald worden naar Omgevingsplanregels. Op grond van het overgangsrecht zijn de regels uit de monumenten- of erfgoedverordening opgenomen in het Omgevingsplan van rechtswege (bruidsschat). Voor 2029 dienen de regels opgenomen te zijn in het Omgevingsplan zelf. De Omgevingsvisie vormt hiervoor het kader.

De gemeenteraad stelt een gemeentelijke adviescommissie in voor rijksmonumentenactiviteiten. Dit is verplicht gesteld, omdat het Rijk de onafhankelijke en deskundige advisering over

³ Handreiking voor het instellen van de gemeentelijke adviescommissie en andere adviseurs voor de omgevingskwaliteit, Rijksdienst voor cultureel erfgoed, VNG, federatie ruimtelijke kwaliteit, januari 2020

⁴ Bij meerdere gemeenten binnen Rivierenland verzorgt het Gelders Genootschap de monumentencommissie.

rijksmonumenten wil borgen⁵. Dit betekent dat de commissie ten minste moet beschikken over enkele leden die deskundig zijn op het gebied van cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratie, landschap en stedenbouw. Al naar gelang de lokale omstandigheden en de gewenste reikwijdte van de advisering kan er andere deskundigheid aan worden toegevoegd. Het is mogelijk dat één persoon meerdere deskundigheden in zich verenigt.

2.5 Komst gemeentelijke adviescommissie

Zoals uit voorgaande paragrafen blijkt is de gemeenteraad dus verplicht de gemeentelijke adviescommissie voor Rijksmonumenten in te stellen. Daarnaast houdt de gemeenteraad de vrijheid andere commissies in te stellen of het takenpakket van de verplichte adviescommissie uit breiden.

De gemeenteraad heeft de zorg voor de samenstelling van de gemeentelijke adviescommissie. Doel is dat onafhankelijke en deskundige adviezen tot stand komen. Leden de gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders kunnen geen lid zijn van de gemeentelijke adviescommissie. Dit is een minimumeis, dat wil zeggen dat de gemeenteraad bij zijn benoemingenbeleid nog andere voorwaarden kan stellen voor benoeming van leden van de gemeentelijke adviescommissie.

De taken van de gemeentelijke adviescommissie zijn in de Omgevingswet in verschillende artikelen omschreven. De gemeentelijke adviescommissie adviseert over:

1. Aanvragen voor een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een monument (verplicht).
2. Aanvragen voor een omgevingsvergunning voor andere activiteiten die door de gemeenteraad aangewezen zijn, of als het college van burgemeester en wethouders daartoe aanleiding ziet (optioneel).
3. Het ontwikkelen van beleid voor de fysieke leefomgeving als het college van burgemeester en wethouders daartoe aanleiding ziet (optioneel).

3. Wat moeten we regelen?

De gemeente dient in elk geval vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet de adviescommissie(s) in te stellen. De bruidsschat voorkomt dat er bij inwerkingtreding van de Omgevingswet acuut hiaten ontstaan in onder andere de bescherming van cultureel erfgoed en het borgen van ruimtelijke kwaliteit⁶. De advisering daaromtrent vergt echter expliciete besluitvorming door de gemeenteraad.

Primair gaat dat over de benoeming van een gemeentelijke adviescommissie en haar adviesbevoegdheden. Het gaat ook over herbenoeming van de huidige adviescommissies voor erfgoed/monumenten en welstand, want deze vervallen van rechtswege. Alleen door (her)benoeming kunnen rechtsgevolgen worden verbonden aan adviezen van de commissies.

4. Voorstel

⁵ Handreiking voor het instellen van de gemeentelijke adviescommissie en andere adviseurs voor de omgevingskwaliteit, Rijksdienst voor cultureel erfgoed, VNG, federatie ruimtelijke kwaliteit, januari 2020

⁶ Omgevingsgewijs, Bruidsschat Omgevingswet, Gelders Genootschap 2019

Om de besluitvorming hierover voor te bereiden is het belangrijk om te weten of de gemeente ervoor kiest om de huidige werkwijze (vooralsnog) te continueren of om de verandering aan te grijpen om direct de inrichting van de advisering te vernieuwen. Vernieuwen kost middelen, zowel in geld, ureninzet als kennis. Maar we hebben die tijd. We brengen met de regiegroep in beeld welke opties er zijn voor de invulling van de adviescommissie. Op basis daarvan kiest elke gemeente haar eigen lijn en zorgt vervolgens dat de benodigde instellingsbesluiten worden genomen, de taken van de commissie(s) worden vastgelegd en de leden van de commissies (opnieuw) worden benoemd. Een van de keuzes zal zijn, om de huidige werkwijze te continueren.

Planning

- Sept 2020– maart 2021 voorbereiden keuzemogelijkheden voor de gemeenten
- April 2021– juni 2021 keuze maken binnen de eigen gemeente en voorleggen aan de raad.
- September 2021: benoemen en instellen gemeentelijke adviescommissie.